

Rannapoisi pihtimus Jüri Parijõe juubelil

2. septembril möödus 110 aastat eesti lastekirjanduse suure klassiku, teeneka pedagoogi, õpikute autori ja kodu-uurija, põlise virulase Jüri Parijõe sünnist.

Ago Marksoo, rannapoiss

Mäletatavasti pidid virulased eelmistel omavalitsuste valimistel välja selgitama ühtlasi viiskümmend Viru vägevat, kelle tegevus ja isiksus on XX sajandil nende meelest kõige enam mõjutanud Virumaa nägu, virulaste arusaamu ja tõekspidamisi.

Mind šokeeris ja lausa solvas Jüri Parijõe antud vägagi tagasihoidlik häälte arv. Ise oleksin ma asetanud ta päris esikohale.

Jüri Parijõgi õppis ja töötas Rakveres väga viljakalt ligikaudu veerand sajandit (1905-1929). Siin kirjutas ta 9 raamatut, sealhulgas oma peateosed "Tsemendivabrik" ja "Laevapoisi päevilt", lisaks veel 90 juttu, vestet ja artiklit ning koostas kaks õppevahendit.

Maailma parimad raamatud siamaani

Olin südasuvel 1941 saanud just 11-aastaseks. Augustikuu algupoolel, kui Vene piirivalve oli Vergi kordonist juba jalga lasknud, jõudsid Lahe külla, kus ma parasjagu vanaema juures suvitasin, kuuldused kolest veretööst Tartu vanglas. Varsti selgus, et 192 mõrvatu hulgas oli ka kirjanik Parijõgi. Põgenesin seda kuuldes kodust Lobineeme metsa, kus puhkesin lohutamatu nutma: see ei saa, ei või ometi tösi olla! Jäin metsa õhtuvidevikuni, nii et vanaema hakkas juba muretsema.

Miks siis läks juhtunu ühele rannapoisile, keda veel keegi ei olnud õieti nutmas näinud, sedavõrd hinge?

Kiindusin jäägitult Parijõe juttudesse juba Vergi algkooli esimeses klassis 1939. aasta kevadel. Kooli raamatukogust laenutatud "Teraspoisist" sai mulle aga lausa palveraamat.

Et ma seda enam kuidagi ei raatsinud käest ära panna ega kooli tagasi viia, siis kinkis ema mulle sügisel äsja kordustrukina ilmunud uue "Teraspoisi", millele oli lisatud veel mitu kaunist värvilist kriiditahvlit ja tiitellehele märge: "Autasustatud Vabariigi Presidendi auhinnaga".

Järgmisel suvel Tartus tädil külas käies kulutasin kogu oma taskuraha "Postimehe" raamatupoes kolme raamatu peale. Kõigepealt otsisin, kas leian mõnda Parijõe raamatut. Ja leidsingi, esmalt "Meie Eku" ja siis "Kulbult Atlandile", kus lisaks mulle juba tuttavale peajutustusele "Laevapoisi päevilt" oli veel neli uut merejuttu. Kolmandaks jäi mul silm pidama veel ühel mereraamatul – J.

Fabriciuse "Kippar Bontekoe laevapoistel".

Ütlen kohe, et need on jäänud minu jaoks maailma parimaks raamatuiks ja Jüri Parijõgi maailma parimaks kirjanikuks tänini.

Lapsepõlves kogetu jääb püsima

Sünnilt randlasena tahtis ka Jüri Parijõgi saada esmalt meremeheks. Et elukäik viis teda aga teisele teeharule, siis kirjutas ta oma igatsused mere järele sisse raamatuisse. Laevapoisil, hilisemal kapten Kleementil, laseb ta korduvalt öelda: "Ema, kas kuuled, kuidas meri kutsub?"

Küllap on õigus Jüri Parijõe vanal sõbral ja kolleegil Märt Raul, kui ta alustab tema elulookirjeldust sõnadega: "Inimene kannab oma lapse- ja nooruspõlve enesega kaasas kogu eluaeg. Need muljed, mida kodu ja ümbruskond oma eeskujudega lapse hinge on vajutanud, esimesed mõtted, mis lapsepõlves mõeldud, esimesed unistused ja vaimustushood – kõik see jääb püsima inimesse ja suunab tema vaimuelu." ("Kevade helinad", Stockholm 1953).

Piinlik tunnistada, et minust sai tõepoolest lausa eeskujulik koolipoiss. Ma ei ütle, et oleksin siis Teraspoisi Jaan Kat tai endale teadlikult eeskujuks seadnud. Lihtsalt see jutustus tervikuna täitis kogu mu ala-

Jüri Parijõgi

teadvuse: ma pean saama tugevaks (sportlikus mõttes), jääma ausaks, õppima hästi, käituma eeskujulikult, kodus abistama vanemaid, jne. Ikka nii, nagu tegi Jaan.

Seepärast siis, kõike öeldut kokku võttes, ongi Jüri Parijõgi minu jaoks kõige vägevam virulane. Usun täiesti ütlemisse: "Kõik, mis minus on head, võlgnen tänu (Parijõe) raamatuile."

Olen jõudnud oma raamatukogusse muretsema vist kogu Parijõe jutuloomingu. Aastakümneid tagasi sattusin antikvariaadis hästi säilinud "Teraspoisi" esmatrükile (1937). Ootasin, kuni mu õige terane pojapoeg saab üheksa aastaseks, et see siis temale kinkida. Tänavu kevadel seda tegin, saatsin "Teraspoisi" uuele ringile. Õnne ja jõudu talle.